

Milí čtenáři,

trochu jsem váhal, zda tento úvodník věnovat opět plánům na obří skiareál na svazích šumavského Hraničnicku, když tohle žhavé téma letošní mrazivé zimy tu pojednal Eda Sequens právě před měsícem. Ale nakonec jsem podlehl, protože myslím, že několik souvislostí zůstává poněkud stranou, a psát o nich, až se jaro naplno rozběhne, to už by nemělo moc smyslu. Shodou okolností se k podobnému souborů jako na zalipenské Šumavě schyluje i v Brdech, kde armáda v dohledné době opustí úplně či zčásti vojenský výcvikový prostor Jince a develotři (ten výraz jsem nevymyslel, jen pirátsky zkopíroval) již uvažují o vybudování skiareálu v této dosud vcelku nenarušené krajině. Hlavním argumentem je blízkost Prahy – pouhých 50 kilometrů, většinou po D5 nebo R4. Jenže světe (a polipenští starostové), div se: představitelé dotčených brdských obcí jsou proti! Velmi dobře si totiž uvědomují, že lyžařský turistický průmysl pronikavě sníží hodnotu okolní krajiny, neúnosně zatíží místní komunikace a navíc bude sloužit v drtivé většině jen těm, kteří sem přijedou na pouhý den a před večerem se vrátí domů, takže tu ani moc neutratí, ani nepodpoří jiná pracovní místa než ta, která provozovatelé areálu pohodlně pokryjí sezonními pracovníky bůhvíodkud (více si přečtete, když si nagúglujete třeba titulek „Brdské starosty straší přízrak lyžařů“). Mrkněme se z tohoto zorného úhlu na zvažovaný Hraničnickový sjezdovkový ráj (lžitermín „evakuační sjezdovka“ může směle soutěžit s dalším povedeným výrazivem těchto dnů: také jste si všimli, že když chcete někam k sobě zašantročit cizí peníze, tak je teď prostě „odkloníte“?). Již nyní řada penzionů kolem Lipna úspěšně nabízí cenově přijatelné a přitom kvalitní ubytování s autobusovou dopravou na rakouskou stranu až k vlečkům pod Hochfichtem: stihnout se to dá za méně než za hodku a autobus poskytuje i zázemí pro úschovu výstroje apod. po celý den (mimochodem: jak by tohle řešili v Klápě, když by česká sjezdovka byla údajně jen nouzová?). Otevření areálu Hraničnick by nepochybně přivalilo do oblasti velké množství lyžařů, ale dozajista ve velmi vysokém procentu by šlo o jednodenní návštěvníky (podobně jako na nedalekém Kramolíně), jejichž ekonomický přínos pro skutečné Šumaváky – nikoli pro zaměstnavatele brigádníků – by byl mnohem menší, než si dnešní skioptimisté představují. Navíc je téměř jisté, že zvýšený automobilový provoz na jižní straně Lipna by zkomplikoval a prodloužil jízdu skibusů i aut s ubytovanými lyžaři. Zároveň připomeňme, že nebyly zveřejněny žádné seriózní odhady týkající se kapacity: Hochficht je známý tím, že tam zpravidla bývá volno na parkovištích i sjezdovkách, a jestliže Češi tvoří asi třetinu tamějších návštěvníků, je zřejmé, že současný stav jim vyhovuje. A ještě perličku na závěr: starostové z Brd mohou být inspirací také ve svém skeptickém náhledu na současné Ministerstvo životního prostředí; požadují jen vyhlášení přírodního parku, protože v případě zřízení zamýšlené CHKO by MŽP mohlo povolovat stavební výjimky, u nichž hrozí, že by byly výsledkem lobbistických tlaků. Jak říká starosta Jinců Josef Hála: „Když vidím na Šumavě, jak se v národním parku bude stavět lanovka, tak už v CHKO ochranu nevidím.“

Tomáš Malina

V OBSAHU TAKÉ NAJDETE

Rekultivace aneb Jak zlikvidovat biologickou rozmanitost	str. 3-5
Těžít či netěžít	str. 5-6
Lekce z Fukušimy	str. 7-13
O agresivních tetřevích a všemocných vážkách	str. 15-16
Hodina Země 2012	str. 18
Setkání Cally	str. 19
Pozvánky na akce	str. 20-21

Kdo vás platí?

Financování Cally je věc veřejná. Přesto čas od času někdo, kdo si neumí představit, jak financování neziskovek vlastně funguje, klade otázku: „Kdo Vás platí?“ Případně v souladu s úslovím „podle sebe soudím tebe“ podsouvá úvahu, že jsme agenty tu takové vlády, tu nějaké firmy, neboť představa nezištnosti, altruistického puzení, je mu cizí. Protože si myslíme, že otevřenost není chybou, ale výhodou, zveřejňujeme už po léta náš rozpočet ve výroční zprávě. Příjmy i výdaje Cally jsou tak jednoduše dohledatelné na našem webu nebo v tištěné verzi výroční zprávy. A když se někdo zeptá, tak mu popravdě odpovíme.

Největší částí našich příjmů jsou stále prostředky

z českých i zahraničních grantů. Nutno upřesnit, že se opravdu jedná o granty, nikoli o dary. Jejich využití je přísně vázáno na projekt, který před získáním grantu napíšeme a který soutěží s mnoha dalšími projekty o omezený balík finančních prostředků dárce. Peníze musíme použít pouze na položky, které jsou součástí rozpočtu přiloženého k projektu. Jestliže chceme cokoli změnit, musíme žádat dárce o povolení. Pokud by se změnou nesouhlasil, musíme se držet původního obsahu projektu. Dalším problémem může být, že dárce poskytuje pouze omezenou nebo žádnou část grantu na tzv. režii, svítit, topit a platit telefony či internet však v kanceláři (a ekoporadně) musíme.

Granty získáváme ze státních i nestátních zdrojů. Poměrně často jsme v minulých letech byli podpořeni v grantovém programu Ministerstva životního prostředí, jednou také Státním fondem životního prostředí. Malé projekty jsme získali od českobudějovického magistrátu nebo Jihočeského kraje. Dalším zdrojem financování pak byly nadace, především Nadace Partnerství, Nadace rozvoje občanské společnosti, Nadace VIA, Heinrich Böll Stiftung a další. I v případě nadačních grantů se snažíme hlídat původ jejich peněz. Např. v případě Nadace Partnerství jsme se mnoho let ani neucházeli o granty v programu Strom života, protože do něj dávala peníze pro nás kontroverzní firma SKANSKA. Od stejné nadace jsme nepřijali grant, když jsme se dozvěděli, že jej financuje firma Monsanto prosazující GMO.

Často diskutovanou otázkou je financování Cally a dalších neziskovek ze zahraničí. V našem případě se jednalo o granty Hornorakouské vlády, nizozemské či americké ambasády apod. I v těchto případech platí, že píšeme projekt, který soutěží s projekty jinými a jeho podpora není předem jistá. A stejně jako u ostatních podporovatelů jde v projektech o námi plánované aktivity ve prospěch životního prostředí, které chceme dělat, nikoli zadání dárce, na které by vypisoval výběrové řízení. Suverénně nejčastěji jsme v médiích na tapetě v souvislosti s hornorakouskými penězi, kterými financujeme část našich projektů v programu trvale udržitelné energetiky na protiatomové projekty, Tyto granty mimochodem tvořily v loňských příjmech Cally necelých 15 procent a v minulých letech i méně.

Zapomenout bychom neměli na různé evropské fondy, k jejichž čerpání jsme se většinou dostali díky síťovým projektům vždy více neziskových organizací. Například s pomocí Evropského sociálního fondu jsme zakládali jihočeskou síť environmentálních center KRASEC. A také peníze Evropského hospodářského společenství, spíše známé jako norské fondy, které podpořily řadu aktivit Cally v ochraně přírody i energetice v minulých letech. O téměř všech grantových programech však v současné době platí, že je v nich výrazně méně peněz než dříve nebo dokonce ze střední a východní Evropy úplně zmizely (naposledy ohlásil odchod např. CEE Trust).

Dalším možným zdrojem našich příjmů by mohly být také firemní peníze. I v tomto případě se může jednat o grantové programy, v nichž jsme v minulosti uspěli např. u tehdejšího Telecomu nebo asociace outdoorových

firem EOG AfC. Firemní peníze však mohou být i problematické, proto se při jejich přijímání řídíme přísnými pravidly. Přihlásili jsme se k Etickému kodexu ekologických organizací a Pravidlům transparentnosti NNO v oblasti dárcovství a sponzorství ze strany komerčních subjektů. Nad rámec těchto společných dokumentů máme ještě vlastní Pravidla pro přijímání podpory pro činnost sdružení Calla, která vylučují sponzorování našich aktivit od firem výrazně poškozujících životní prostředí, ale i z oborů jako je tabákový průmysl, pornografie nebo hazard. O sporných případech rozhoduje výbor Cally, případně je můžeme dát k posouzení Etické komisi Zeleného kruhu. Několikrát se již stalo, že jsme nabízené peníze odmítli z důvodu možného střetu zájmů. Např. proto, že bychom se v budoucnu mohli účastnit procesu EIA či správního řízení, v němž by se rozhodovalo o činnosti či stavbě potenciálního dárců.

Na svoji činnost si vyděláváme také službami pro jiné organizace, např. lektorováním exkurzí či seminářů, sepisováním odborných analýz nebo i praktickou péčí o chráněná území. V některých případech i o tyto prostředky soutěžíme s konkurenčními projekty. Jedinými finančními prostředky, s nimiž můžeme disponovat poměrně volně, tak zůstávají dary a členské příspěvky. I tady ovšem najdeme výjimky – např. u projektu „Adoptujte břehuli!“ jsme se zavázali, že veškeré získané peníze půjdou na praktickou ochranu břehulích hnízdišť.

Pokud byste uvažovali o finanční podpoře Cally, existují dvě možnosti. Buď naši činnost podpoříte rovnou na účet č. 3202800544/0600 u GE Money bank, nebo si můžete vybrat přímo konkrétní oblast naší práce a využít některý z variabilních symbolů (111 – vydávání Ďáblíka, 222 – ochrana a ekologická obnova pískoven, 333 – břehulí adopce, 444 – kampaň za bezatomovou budoucnost, 555 – Atlas obnovitelných zdrojů energie, 666 – ochrana starých stromů a na ně vázaného hmyzu, 777 – ekoporadna). Ve druhém případě Calla garantuje využití příspěvku výhradně na účel, který je přiřazen k variabilnímu symbolu.

Jakékoli dotazy k financování Cally samozřejmě rádi zodpovíme a všem minulým i budoucím dárcům touto cestou děkujeme.

Jiří Řehounek, Edvard Sequens & Romana Panská

Rekultivace aneb Jak zlikvidovat biologickou rozmanitost

Zhruba před třemi lety vyšel v Ekolistu článek Jana Stejskala [Rekultivace aneb Jak vyhodit miliardy](#). V rozsáhlém textu je velmi přesně popsáno, jakým způsobem se u nás obvykle rekultivují těžební prostory a proč je to z pohledu ochrany přírody špatně. Protentokrát snad postačí stručně shrnout základní fakta. Těžební prostory nabízejí přímo ideální možnosti pro ochranu ohrožených i běžnějších organismů. Především organismů vázaných na živinami chudá stanoviště, která nám z dnešní přehnojené krajiny setrvale mizejí. Pro řadu druhů se již jedná o stanoviště preferovaná, pro některé jde už dokonce o poslední šanci pro přežití na našem území.

Namísto využití obrovského potenciálu těžbou narušených území pro ochranu přírody však v praxi většinou dochází k likvidaci biologické rozmanitosti, vymizení prakticky všech ohrožených druhů a vytvoření uniformních stanovišť, např. borových monokultur. To všechno se děje za ohromné finanční podpory těžebních firem i státu. Technicky pojaté rekultivace totiž vycházejí z rekultivačních plánů a ty byly často sepisovány před desítkami let. Jejich změna není rozhodně jednoduchou záležitostí a naráží v praxi na řadu těžkostí. A ani rekultivační plány schvalované dnes bohužel často nereflektují stav vědeckého poznání v oblasti ekologické obnovy těžebních míst. Jedním z hlavních problémů je rigidní přístup k ochraně zemědělského půdního fondu, jenž velmi často znemožňuje prosazení jakýchkoli změn ve prospěch ochrany přírody a ohrožených druhů především. Důležitou roli ovšem hrají také zaběhnuté stereotypy některých úředníků, rekultivační loby ze severních Čech nebo legislativa nepřipravená na progresivní pojetí obnovy po těžbě.

Když jsme před několika lety začínali s prosazováním tzv. ekologické obnovy do rekultivační praxe,

domnívali jsme se, že nejlepší možný způsob spočívá v jejím zavedení do legislativy jako rovnoprávného postupu vedle lesnické, zemědělské nebo hydrické rekultivace. Už tehdy jsme měli po ruce řadu českých i zahraničních vědeckých studií, které potvrzovaly letitou zkušenost terénních přírodovědců. Vycházelo z nich prakticky bez výjimky, že nerektifikované těžebny jsou biologicky bohatší a hostí ohrožené druhy, zatímco z lesnicky i zemědělsky rektifikovaných ploch se rozmanitost vytrácí a ohrožené druhy mizí úplně. Dodnes se v tomto ohledu nic nezměnilo, leda snad narostl počet oněch potvrzujících

Za poslední tři roky se podařilo dát dohromady silnou neformální koalici, která se o zrovnoprávnění ekologické obnovy s ostatními rektivačními postupy zasazuje. Patří do ní vědci, nevládní organizace, přírodovědci z muzeí, mnoho úředníků státní správy ochrany přírody, těžební i rektivační firmy. V už zmiňovaném článku na Ekolistu se zástupci ministerstev dušovali, jak budou ekologickou obnovu podporovat, což dává logiku. Pokud nějaké opatření udržuje biologickou rozmanitost v krajině, chrání řadu ohrožených druhů a přitom zároveň ušetří peníze, vypadá to z politického hlediska na volební trháč. Ale pouze na první pohled. V rektivacích, zvláště těch velkoplošných na severu Čech, se točí velké peníze. Heslo „Miliardy na pomoc severu!“ zní před volbami lépe než „Ušetříme miliardy za rektivace.“ Právě do regionů nejvíce postižených těžbou by přitom zrovnoprávnění ekologické obnovy mohlo přitáhnout vysoce kvalifikované odborníky, kteří najdou práci v navrhování a monitoringu „ekologických rektivací“.

Na papíře se však přesto něco děje. Vznikla mezesortní komise, jejímž hlavním úkolem je prosazování ekologické obnovy. Ta nachází oporu také v jednom z bodů Státního programu ochrany přírody ČR, který doslova zní: „Při rektivacích území dotčených těžbou nerostných surovin začleňovat přírodě blízké prvky a plochy pro vývoj samovolnou sukcesí, vytvořit metodické podklady pro tyto účely“. Vytvoření podkladů si vytkl za cíl projekt, který nedávno dokončil tým pod vedením Tomáše Gremlici z Ústavu pro ekopolitiku. V současné době probíhá připomínkování oné metodiky.

A leccos se děje i v reálu. Nesměle, pomalu a obtížně, ale přece vznikají v mnoha regionech zajímavé projekty, které prvky ekologické obnovy zavádějí do praxe. Pískovny, vápencové či kaolínové lomy, těžební rašeliniště či odkaliště se (ne)rektivují v souladu s vědeckými poznatky, praktickou zkušeností přírodovědců i prostým selským rozumem. Vždyť který ze starých hospodářů by si nepoklepal na čelo, kdyby viděl, jak do pískovny obklopené borovým lesem vjíždějí bagry, likvidují mladý borový nálet a na jeho místo se vzápětí vysazují borovičky. Těžební unie vypisuje čas od času soutěž Zelený most, v níž soutěží projekty přírodě blízkých rektivací.

V ideálním případě by stát tyto projekty alespoň legislativně podpořil, případně je nechal na pokoji. Bohužel jsme stále svědky zcela opačného postupu, kdy se někteří úředníci rozhodnou diktovat absurdní podmínky, na které musí těžební firmy kývnout, aby dostaly ta správná razítka. A když už si osvícený těžbař vyběhá potřebná povolení k ekologické obnově, je nakonec za svou dobrotu po zásluze potrestán, protože za vynětí pozemků ze zemědělského půdního fondu zaplatí víc peněz, než kdyby poslušně odkýval nějakou tuctovou rektivaci technického typu.

V ostrém kontrastu s praktickým (ne)využíváním jejích výsledků se v České republice konstituovala překvapivě silná vědecká škola ekologie obnovy (*restoration ecology*). Tento mladý vědní obor poskytuje teoretické zázemí ekologické obnově a jedním z jeho hlavních zaměření jsou u nás právě těžební prostory a průmyslové deponie. I díky dobrým výsledkům českých vědců na mezinárodním poli se letos v Českých Budějovicích uskutečnila prestižní konference ECER 2012 (*The 8th European Conference on Ecological Restoration*) s podtitulem Přírodě blízká obnova (*Near-natural Restoration*). I k této mezinárodně uznávané akci je však zatím přístup českých úřadů poněkud vlažný.

Na závěr si dovolueme položit několik otázek, na které by bylo vhodné v blízké době hledat odpovědi. Měla

by mít ochrana zemědělského půdního fondu absolutní přednost před ochranou čehokoli jiného, ačkoli kvalita zemědělské půdy po rekultivaci nemůže dosáhnout původních hodnot? Jsou pozemky spravované firmou Lesy ČR jen továrnou na dřevo (a peníze), nebo bychom po této státní organizaci mohli žádat v rámci rekultivací i strpění samovolného vývoje lesních porostů a vysazování listnáčů namísto nekonečných borových lánů? Jak motivovat těžební firmy k využívání ekologické obnovy, když je pro ně (paradoxně) složitější a dražší? A konečně: Jak chce ministerstvo životního prostředí naplnit zmíněný úkol ze státního programu ochrany přírody, když jeho naplňování systematicky torpédují někteří úředníci téhož resortu?

Klára a Jiří Řehouňkovi (psáno pro Ekolist.cz)

Těžit či netěžit?

V poslední době rozbouřil veřejné mínění na Vodňansku spor o rozšíření těžby šterkopísku u Čavyně. Krajský úřad vydal nedávno k tomuto záměru kladné stanovisko EIA s padesátkou podmínek. Nové vedení radnice se dostalo do sporu s investorem, který chce těžební prostor rozšířit. Potřebuje k tomu však změnu územního plánu, což radnice odmítá. V této souvislosti se v posledních dnech (ale i letech) na Callu obraceli někteří občané (ale i novináři) s otázkou, na jakou stranu sporu se stavíme. Než na ni odpovím, dovolím si shrnout některé, podle mého názoru podstatné aspekty, jež každý záměr těžby a následné obnovy území provázejí.

Jakákoli těžba nerostných surovin je samozřejmě více či méně viditelným zásahem do krajiny. Znamená změnu krajinného rázu, minimálně po několik let likvidaci vegetace, prakticky nenávratné zničení zemědělské půdy i nezanedbatelný vliv na životní prostředí obyvatel okolních obcí. Vždy musíme také posuzovat daný záměr v kontextu jeho okolí. V některých oblastech, kde je již obdobných těžebních prostorů více, se mohou jejich negativní vlivy kumulovat. Na druhou stranu je třeba uvést, že nově vytvořená krajina může být nakonec v řadě ohledů hezčí a zajímavější než před těžbou. Proto nelze hodnotit nějaký těžební projekt bez podrobných studií, které bývají součástí tzv. procesu EIA (hodnocení vlivů na životní prostředí).

Těžba šterkopísku nebo jiných nerostných surovin nesmí zničit nic cennějšího, než sama vytvoří. To je podle mého názoru první a nepřekročitelná podmínka všech těžebních záměrů z pohledu ochrany přírody. Pokud jsou na místě těžby a kolem ní rozsáhlá pole nebo lesní monokultury, může naopak opuštěný těžební prostor krajinu oživit, vytvořit enklávu zeleně a poskytnout prostředí pro řadu ohrožených druhů i nové možnosti pro rekreaci obyvatel. Všechno ovšem záleží na podmínkách, které jsou pro těžbu a následnou obnovu krajiny na různých úrovních závazně přijaty.

Nezastupitelná je zde role obcí a jejich občanů. Prakticky od počátku se obec stává účastníkem všech důležitých rozhodovacích procesů a totéž mohou učinit i občané (nejjednodušeji jako majitelé pozemků nebo prostřednictvím občanských sdružení). Na aktivitě obce záleží, zda se podaří s investorem a zodpovědnými orgány státní správy vyjednat výhodné podmínky, rozhodne-li se těžbu umožnit. S využitím odborných studií, které vznikají během procesu EIA, musí dobře uvážit vliv na svoje životní prostředí a zdraví občanů. Nejčastěji bývá problémem nárůst hluchnosti a prašnosti, zvýšení provozu na místních komunikacích, významný může být i zábor půdy, kam je po dobu těžby zakázaný vstup nebo vliv těžební činnosti na podzemní vodu. V ideálním případě obec se svými občany a místními spolky postupuje společně a vyjednávají s investorem o podmínkách, za jakých těžbu na svém katastru připustí.

Velmi často zůstává na pokraji zájmu všech zainteresovaných jeden důležitý aspekt – obnova území po těžbě. Ačkoli se u nás vžil

pojem „rekultivace“, používám raději slovo „obnova“, které poněkud lépe vystihuje uvedení území do dobrého stavu. Sebenákladnější rekultivace již nevrátí území do původní podoby. Štěrkořísek se často těží pod hladinu podzemní vody, takže výsledkem bývají rozsáhlá jezera. Aby ovšem byla skutečným přínosem pro přírodu, krajinu i člověka, je třeba dodržet některé podmínky. Předně by takové jezero mělo mít rozsáhlé příbřežní mělčiny a členité pobřeží. Taková jezera jsou nejen hezčí na pohled, ale vytvářejí také vhodnější podmínky pro mnoho druhů rostlin a živočichů. V ideálním případě se při těžbě nebo při následných úpravách terénu vytvoří i několik menších mělkých jezírek v blízkém okolí hlavního jezera.

Pokud zůstanou v blízkém okolí těžebního prostoru zachovány ostrůvky původní vegetace (lesy a remízky, louky, pobřežní porosty vodních toků apod.), bývá nejvhodnější ponechání nezatopených částí území samovolnému zarůstání (tzv. spontánní sukcesí). Když pískovnu obklopují ze všech stran pole, můžeme obnovu podpořit např. dosadbou původních druhů dřevin (nejlépe listnáčů), nezbytné to však není. Tento postup, tzv. ekologická nebo přírodě blízká obnova, je levnější a šetrnější k přírodě, než dosud převažující rekultivace, které často končí výsázením borové monokultury.

Ani rekreace nemusí být v opuštěných těžebních prostorech překážkou ochrany přírody. Někdy je to právě naopak. Existují totiž (často vzácné a chráněné) druhy, které vyžadují prostředí s nedostatkem živin a nesnášejí konkurenci jiných druhů. V dnešní živinami bohaté, doslova „přehnojené“ krajině nacházejí poslední útočiště právě v pískovkách nebo lomech. A sešlapávání vegetace rekreanty může v takových místech dlouhodobě udržovat prostředí příznivé pro tyto druhy. Nejen pro tyto ohrožené druhy, ale i pro kvalitu vody v budoucích rekreačních jezerech musíme ohlídat případné vnášení živin do rekultivovaného prostoru. Dojde-li k překrytí vytěžené plochy půdou (např. ze skrývky), která má do prostoru vnést živiny na podporu růstu vysázených stromů, ohrožené druhy tento postup spolehlivě zahubí. Ve vodě pak dochází k rychlejší eutrofizaci (zvýšení obsahu živin), což vede časem v letním období k tvorbě tzv. vodního květu.

Když do naší poradny zavolá starosta nebo řadový občan některé obce, kde se má začít s těžbou, málokdy si troufám radit, zda je přínosnější záměr připustit či zamítnout. Pro obě možnosti se pokaždé najdou pádné argumenty. Existují samozřejmě záměry, k nimž Calla v rámci procesů EIA nebo správních řízení vydala negativní stanovisko, není jich však mnoho. Jsem zastáncem přístupu, který ponechává v pravomoci obcí, co na jejich katastru vznikne (samozřejmě za předpokladu dodržování platných zákonů). Svou roli vidím v otevření témat, která by měla být důkladně prodiskutována, a upozornění na problémy, které mají být vyjasněny ještě předtím, než se na místě budoucí pískovny poprvé hrábne do země. A snažím se velmi hlídat rekultivační plány, aby respektovaly moderní trendy v obnově krajiny a ochraně ohrožených druhů.

Co se týče pískovny v Čavyni u Vodňan, vidím jako základní problém podcenění vzájemné komunikace všech zúčastněných. Před časem jsem se v rámci procesu EIA podrobně vyjadřoval k rekultivaci území a výsledek jsem považoval v kontextu ČR za uspokojivý. Neznám detaily smlouvy, kterou investor uzavřel s městem Vodňany. Na nich totiž bude záležet, jak dopadne případný soudní spor, o kterém se v poslední době mluví stále častěji. V obecné rovině se však musím vrátit k tomu, že rozhodující slovo mají mít místní občané a jejich obec. Těžební firma je v území hostem. Především ona by se tedy měla snažit, aby byla vítaným hostem a dobrým sousedem. A to i v případě, že by jí smlouva dávala jednoznačně za pravdu.

Jiří Řehounek

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Vana na záby

Vytváření a obnova tůň se v poslední době staly běžnou ochrannářskou činností. Finančně ani časově se nejedná o náročnou záležitost, nové tůně navíc pěkně obrůstají a velmi záhy se v nich objeví i život, který je pro většinu lidí představován hlavně populárními obojživelníky. Zdánlivě se tedy jedná o aktivitu bezproblémovou.

Asi už tušíte, že v opravníku to ale nebude tak jednoduché. Vytvoření tůně může totiž na řadě míst udělat více škody než užítku. Třeba na vlhké louce mohou zmizet kaluže nebo menší tůně, které často obývají ohrožené druhy vodních bezobratlých. Proto je nezbytné, aby (především v ochrannářsky cenných oblastech) předcházel takovým opatřením důkladný biologický průzkum. Obojživelníci jsou ochrannářsky důležitá skupina, ale vykopání tůně, do které se nastěhují zelení skokani, by samo o sobě nemělo být cílem.

Určité řešení nabízejí třeba těžební prostory. Omlouvám se čtenářům, že je tahám i do opravníku, ale

jejich výhoda spočívá v tom, že obvykle začínáme od nuly a můžeme tedy experimentovat s různými přístupy ve vytváření tůní, aniž bychom něco podstatného pokazili. I tady ovšem dbáme na to, abychom nevyhloubili „vanu na žáby“, ale různorodé prostředí, včetně mělkých litorálů, které čas od času vyschnou. Důležitá je též komunikace s bagristou, který často nepravidelné tvary a různé hloubky odmítá hrabat, neboť to odporuje jeho profesní cti uvyklé jámám kvádrovitého vzhledu.

Uvážlivost při obnově nebo tvorbě tůní nakonec ocení nejen obojživelníci, ale i další živočichové, třeba vodní brouci. Málokdo si jich vůbec v tůních všimne a skoro nikdo neumí vyslovit jejich jména, jsou však mnohdy ohroženější než ti zelení skokani.

Jiří Řehounek

Lekce z Fukušimy

Od pacientů zapomenutých při evakuaci v nemocnicích po tvrzení advokátů majitele elektrárny, že radiace patří tomu, čí pozemek kontaminovala, fukušimská tragédie trvající právě jeden rok skýtá poučení, která bychom neměli přehlédnout.

Právě před rokem začala jaderná katastrofa v japonské Fukušimě. Schválně píše „začala“, protože její konec je v nedohlednu: likvidace a zabezpečení elektrárny má podle odhadů společnosti TEPCO trvat asi čtyřicet let a rozsáhlá kontaminace isotopem cézia Cs-137 se bude rozkládat ještě pomaleji: potrvá několik století, než prakticky zmizí a úroveň

radiace se vrátí na přirozenou úroveň.

Jeden rok je ale vhodná příležitost podívat se zpět a ptát se, jak jsme se poučili a zda se taková tragédie nemůže opakovat. Je dobré začít klást otázky.

Jak je možné, že navzdory všemu ujišťování po černobylské havárii, že něco takového se „v civilizovaných zemích“ stát nemůže, se těžká jaderná nehoda odehrála znovu – a navíc v jedné z technicky nejspělejších zemí?

Jak to, že havarijní a evakuační plány nedokázaly ochránit lidi v Japonsku před radioaktivním spadem a kontaminací? Proč japonská vláda ani po roce nedělá všechno pro to, aby občany co nejlépe informovala a omezila jejich radiační zátěž na minimum?

Nebo jak je možné, že statisíce lidí, kterým havárie rozvrátila život, dodnes nedostaly odpovídající finanční odškodnění? Že nemají ani jinou podporu ze strany státu, která by jim pomohla vybudovat nové domovy, postavit se na vlastní nohy a zabezpečit rodiny?

Ve snaze o hledání životně důležitých odpovědí si Greenpeace objednalo u tří nezávislých odborníků studii „Lekce z Fukušimy“. Byla zveřejněna před dvěma týdny a v plné verzi šedesáti stran je k dispozici v anglickém jazyce [zde](#). Podle mého názoru z ní plynou dva hlavní závěry. Za prvé, Fukušima znamená konec paradigmatu „jaderné bezpečnosti“. Za druhé, havárie odhalila hluboké a systémové selhání institucí, které měly dbát na bezpečnost jaderných reaktorů a na ochranu obyvatel před radioaktivitou.

Konec paradigmatu jaderné bezpečnosti

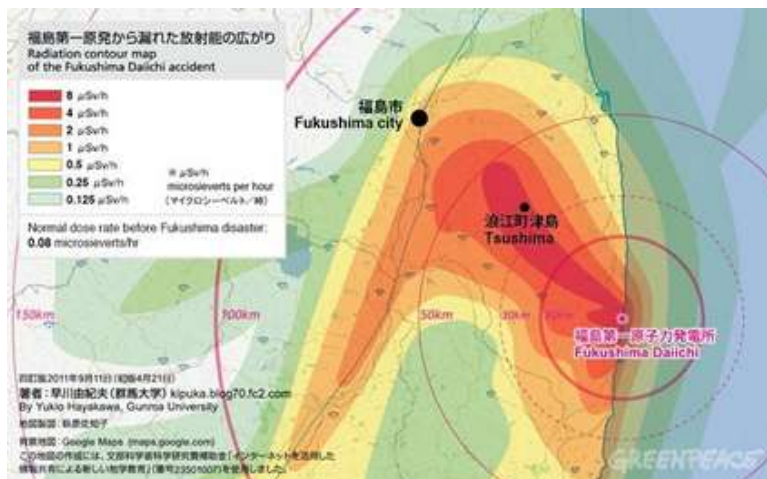
Proč hovořím o konci paradigmatu? Protože po tom, co jsme viděli před rokem, můžeme bezpečně konstatovat, že nic jako „jaderná bezpečnost“ ve skutečnosti neexistuje a sám pojem je zjevný oxymoron. V reálném světě jsou jen jaderná rizika, která jsou nepředvídatelná a vyplývají ze samé podstaty jaderných technologií. Kdykoliv se může stát, že se některý jaderný reaktor vymkne zpod kontroly v důsledku selhání techniky, chyby lidské obsluhy, přírodní pohromy, nebo záškodnické akce – nebo v důsledku některé z možných kombinací těchto událostí.

Nejen to. Ve Fukušimě všechny bezpečnostní systémy, bariéry oddělující radioaktivitu od životního prostředí a prvky tzv. „hloubkové ochrany“ velmi rychle zkolabovaly. Od ztráty chlazení reaktorů do první vodíkové exploze uběhlo pouhých 24 hodin. Jaderný průmysl a jeho obhájci nám tvrdili, že pravděpodobnost vzniku těžké nehody s poškozením paliva je jednou za sto tisíc let, a i poté je riziko jen jedna ku desíti, že selžou ochranné obálky a ven unikne větší množství radioaktivity. Svě tvrzení dokládali

stovkami studií, výpočtů a modelů. Na principu toho, že „nelze rozumně předpokládat“ situaci vedoucí k velkému úniku radioaktivity, jsou tak dnes postaveny nejen havarijní plány, ale i samotné schvalování jaderných elektráren a povolování jejich provozu.

Jenže namísto údajného zanedbatelného rizika jedna ku milionu nám empirická pozorování ukazují, že k takovým nehodám dochází u průměrného reaktoru s frekvencí tisíckrát vyšší. Při čtyřech stovkách reaktorů na světě to vychází zhruba na jednu těžkou nehodu každých deset let. Jedním z principů moderní vědy je to, že když hypotéza odporuje pozorované skutečnosti, je třeba kriticky přehodnotit celý model a teorii, ze které se vycházelo. Taková potřeba zásadní revize nyní vznikla u pravděpodobnostních výpočtů a předpokladů týkajících se jaderných rizik.

Bohužel jsme zatím svědky toho, že na příslušných úřadech sedí titíž „odborníci“ jako předtím a používají stejné chybné modely jako doposud. Na jejich základě pak znovu mylně usuzují, že zrovna naše jaderné elektrárny jsou přece úplně bezpečné a nic vážného se nemůže stát. Nezbyvá než konstatovat, že jaderný průmysl se řídí mnohem více slepou vírou než moderními vědeckými postupy. Ve stejném duchu se odehrávají i zátěžové testy, které dospěly k závěru, že ani jeden jediný reaktor na celém světě není

nebezpečný, a tudíž není potřeba nikde žádný zavírat. Je nepochybné, že i sama fukušimská elektrárna – kdyby už nebyla roztavená a rozmetaná výbuchy – by těmito testy prošla a dostala zelenou pro další provoz.

Tím se ovšem dostáváme k druhému postulovanému závěru, totiž že fukušimskou tragédií zavinilo na prvním místě selhání právě těch institucí, které dohlížejí na jadernou bezpečnost a ochranu. Dokud neprojdou zásadními proměnami a hlubokou reflexí, obávám se, že svět bude nevyhnutelně směřovat k další jaderné katastrofě.

Studie, o které jsem se zmínil, podrobně dokládá, jak japonská vláda, úřady a jaderný průmysl fatálně selhaly ve třech oblastech:

1. havarijní plánování a evakuace
2. kompenzace škod a zodpovědnost za následky havárie
3. státní regulace a dozor nad bezpečností elektráren

Podívejme se na ně podrobněji.

Selhání havarijních plánů a evakuace

Velkým varováním je skutečnost, že dokonce i v Japonsku – v zemi s patrně největšími zkušenostmi s živelnými pohromami a se zvládáním jejich následků – se jaderné havarijní a evakuační plány ukázaly jako po mnoha stránkách nefunkční a nedokázaly poskytnout občanům potřebnou ochranu před radiačními dopady nehody.

Během první dnů, kdy se jaderná havárie rozvíjela naplno, vláda mylně ujišťovala veřejnost, že se nemusí příliš obávat. Na tiskové konferenci 12. března prohlásil tajemník vlády Edano, že z elektrárny nemůže uniknout větší množství radioaktivity a že lidé žijící dále než dvacet kilometrů jsou v bezpečí. Dva týdny nato vláda vyzvala obyvatele ve třicetikilometrové zóně, aby ji pokud možno opustili. O ještě něco později, v dubnu, vláda přikázala evakuovat obce vzdálené i padesát kilometrů od elektrárny. Úřady pak postupně rozšiřovaly evakuaci o další a další lokality ještě během června, července a srpna.

Teprve zpětně zveřejněné dokumenty ukazují, že vláda měla už po několika dnech po 11. březnu k dispozici různé scénáře vývoje nehody, z nichž ten nejhorší by vedl k nucené evakuaci hlavního města Tókja vzdáleného 250 kilometrů. Je zjevné, že havarijní plány postavené na principu soustředných kružnic o poloměrech pouhých třinácti (Temelín) nebo dvaceti kilometrů (Dukovany) jsou jednak příliš rigidní, jednak naprosto nedostatečné.

Nákladné počítačové modely, které Japonsko vyvinulo pro předpověď pohybu radioaktivního mraku a

intenzitu následného spadu, nebyly použity správně a včas. To vedlo k situacím, kdy vláda evakuovala část obyvatel do míst, kde byla radioaktivita ještě vyšší než tam, odkud odešli. Tisíce lidí kvůli tomu zůstalo po dobu několika týdnů nesmyslně vystaveno velmi vysoké úrovni záření.

Také samy evakuační plány selhaly na mnoha frontách. Například z nemocnice v městečku Futaba narychlo evakuovali personál, ale 440 pacientů zůstalo upoutáno na lůžku a několik dní ponecháno vlastnímu osudu, bez ošetřování, jídla a tekutin; 45 z nich to nepřežilo. Nemocní, na které se nezapomnělo, skončili v evakuačních centrech bez potřebné péče a léků. Mnoho dalších nemocnic muselo omezit provoz, protože část personálu v obavách o vlastní život spontánně odešla.

V evakuované zóně zůstalo bez péče několik tisíc krav, třicet tisíc prasat a přes půl milionů slepic: většina z nich posla postupně hladu a žizní, menší část utekla a v opuštěné, zamořené krajině zdivočela. Lidé si do evakuačních center s sebou nesměli brát domácí mazlíčky, takže i psi a kočky zůstali napospas vlastnímu osudu. V některých případech je pak lidé dojížděli do evakuované zóny krmit, čímž nejen vystavovali sebe samé vyšší radiaci, ale také odsud šířili kontaminaci zpět do méně zamořených míst.

Fukušimská zkušenost také ukázala, že i druhý pilíř havarijního plánování (tím prvním je evakuace), totiž ukrytí se doma, je během skutečné nehody krajně problematický. Takové ukrytí může prakticky fungovat jen krátce, ale nelze s ním počítat po dobu mnoha dní. Ve Fukušimě, stejně jako v Černobyli, trvaly masivní úniky radiace z poškozených reaktorů téměř dva týdny.

V místech, kde vláda namísto evakuace přikázala lidem zavřít se doma a čekat, až přejde to nejhorší, lidé zůstali izolováni bez instrukcí a pomoci dlouhých deset dní. Během té doby mnoha z nich došly potraviny, voda, energie i palivo do dopravních prostředků potřebných k eventuální evakuaci. Jejich situaci dále zkomplikoval kolaps potřebných služeb, protože mnozí hasiči, řidiči, lékaři a lidé dalších povolání odešli a neměli povinnost ani odvahu se do vysoce kontaminovaných míst vracet.

Úřady však těžce nezvládaly situaci ani v následujících týdnech a měsících. Vláda zaváděla mnohokrát zvýšené radiační limity, aby se pragmaticky vyhnula opatřením nezbytným ke snížení ozáření velké části populace. Předpisy se měnily chaoticky a nekonzistentně, úřady na různých místech se řídily protichůdnými a nesourodými pravidly a rozdílnými limity.

Státní úředníci nedokázali včas reagovat, ani předcházet problémům s kontaminací, které byly lehce předvídatelné: ať už jde o opakované skandály s potravinami, jejichž kontaminace překračovala beztak benevolentní limity, o nedostatečně podrobné mapování radiační situace v regionu, o včasné a věrohodné informování veřejnosti, nebo v neposlední řadě o špatně připravenou dekontaminaci pozemků a budov, která byla často neúčinná nebo dokonce kontraproduktivní.

V důsledku toho přirozeně vznikla hluboká nedůvěra lidí k oficiálním informacím a ujišťováním vlády, která pak vedla k mnohdy i zbytečnému bojkotu potravin od japonských zemědělců a rybářů. Ti utrpěli dodatečné ekonomické škody, kterým patrně bylo možné předejít, a mnozí kvůli tomu přišli o obživu úplně.

Neúčinné mechanismy k náhradě škod

Je fakt, že zatímco zemětřesení a tsunami si vyžádaly přes 20 000 lidských životů, fukušimská jaderná katastrofa má prozatím na kontě mrtvých několik stovek (úřady ke konci ledna evidovaly oficiálně 573 obětí a dalších 29 sporných případů – tyto lidi nezabila radioaktivita, ale zemřeli v důsledku nehody z jiných příčin). Radiace na úrovni, jakou nacházíme v obydlených místech fukušimské prefektury, nezabíjí ihned, ale podobně jako kouření vytváří dlouhodobá rizika a způsobuje onemocnění a předčasná úmrtí, která se objeví až po letech.

I tak má ale jaderná havárie obrovský dopad na život lidí už dnes. V důsledku kontaminace bylo evakuováno kolem 150 000 lidí, z nichž mnozí se nikdy nebudou moci vrátit. Tito lidé přišli ze dne na den prakticky o všechno kromě holého života: v zamořené oblasti museli zanechat své domovy a jejich vybavení, políčka obdělávaná mnoha generacemi, přišli o svá zaměstnání, posvátná místa a hroby svých blízkých, ztratili zaměstnání, přátele a vztahy v místních komunitách. To všechno je pro Japonce mimořádně

významné, patrně ještě více než pro nás Evropany. Přesto ani po mnoha dlouhých měsících nedostali patřičnou kompenzaci od firmy TEPCO, která by jim umožnila vybudovat si náhradní domovy a zvolna začít nový, plnohodnotný život.

Čtenáři možná ani netuší, že česká legislativa omezuje odpovědnost ČEZ za škody způsobené jadernou havárií na pouhých osm miliard korun (z toho povinné pojištění musí mít ČEZ uzavřené jen na dvě miliardy, zbytek by v případě finančních potíží firmy doplatil stát). To je naprosto směšný zlomek potenciálních škod, které se například ve Fukušimě odhadují na 1400 až 12 000 miliard korun (75 až 650 miliard dolarů). U nás máme vinou rozhodnutí parlamentu prakticky jistotu, že dojde-li k nejhoršímu, ČEZ vyplatí částku menší, než je jeho roční zisk, a bude za vodou. Poškození pak jednoduše ostrouhají.

Japonsko je ale jednou ze tří zemí na světě, které zodpovědnost majitele jaderné elektrárny za způsobené škody – a tedy ani výši vyplacených kompenzací – nijak neomezují. Tedy alespoň teoreticky, podle zákona. Praxe je ale i tady diametrálně odlišná. Japonská legislativa, podobně jako česká, neupravuje podrobnosti a nestanovuje žádná pravidla pro vyplácení náhrady škod. Nedefinuje ani jednoznačně, kdo má na kompenzaci nárok a kdo už ne.

TEPCO všech těchto mezer v zákoně využívá k tomu, aby paušálně odmítalo řadu žádostí s tím, že dotyčný nemá na náhradu nárok. Ty rodiny, které měly štěstí a dostatek trpělivosti k vyplnění rozsáhlých a složitých formulářů (a k pochopení ještě delších a složitějších pokynů), dostaly první balíček odškodného ve výši 13 000 dolarů. Tato částka při skromném životě stačí v Japonsku na úhradu běžných nákladů na dva nebo tři měsíce, ovšem lidem byla vyplacena až po mnoha měsících a je to také zatím vše, co dostali.

Desítky tisíc těch, kteří se evakovali dobrovolně, a nikoliv na základě příkazu vlády, dostali jednorázovou nabídku na tisíc dolarů ve stylu „ber, nebo nech být“. Mnoho lidí se tvář v tvář absurdní byrokracii a zdržování celého procesu raději rozhodlo rezignovat, na škody zapomenout a nejitřit staré rány. Malá část poškozených se obrátila na soudy, které se ovšem také vlečou velmi dlouho. Na dosavadních stáních právníci firmy TEPCO dokonce argumentovali nehorázným tvrzením, že radioaktivita spadlá na pozemky je teď majetkem vlastníků těchto pozemků, a firma proto neodpovídá za její odstranění ani za úhradu s tím spojených nákladů.

Je šokující, že se jadernému průmyslu podařilo vybudovat a udržet neprůstředný systém, který mu umožňuje vytvářet masivní zisky, zatímco prakticky veškerá rizika nese veřejnost. V případě nehody zůstane břemeno obrovských škod a nákladů s nimi spojených na bedrech státu a jeho občanů.

(Tato nespravedlivost, kdy si sektor jaderného průmyslu úspěšně přivlastňuje velké zisky, ale jakmile se ocitne v úzkých, nechává se zachraňovat vládami za státní peníze a socializuje tak bilionové ztráty, je překvapivě podobná finančnímu sektoru. Což je téma, které stojí za samostatný rozbor.)

Selhání dozoru a regulace

Třetí oblastí, jejíž selhání fukušimská jaderná havárie vyjevila v plném světle, je státní dozor a regulace. Postupem času se dostávají na veřejnost další a další dokumenty a důkazy o střetu zájmů těch institucí, které měly dohlížet na jadernou bezpečnost a chránit veřejnost, ve skutečnosti ale chránily zájmy byznysu proti veřejnosti.

Elektrárenská společnost TEPCO prošla v minulých dvaceti letech mnoha skandály, po kterých politici vždy slibovali nápravu. Největší z nich se odehrál roku 2002, kdy vyšlo najevo, že pracovníci více než desítky jejích elektráren po dvacet let úmyslně falšovali protokoly o bezpečnostních prohlídkách, aby utajili potíže s jadernými reaktory. Státní dozor ale navzdory vzletným slovům o „drastickém přehodnocení bezpečnostních předpisů a postupů“ nedokázal nebo nechtěl podniknout žádné razantní kroky, které by takovým věcem učinily přítrž.

Zákonitě se pak zákony porušovaly, dokumenty falšovaly, znepokojení zaměstnanci umlčovali a nepříjemné informace utajovaly znovu a znovu. A pokud příležitostně úřad pro jadernou bezpečnost po dlouhých vyjednáváních přikázal firmě TEPCO provést nějaké dodatečné zabezpečení elektrárny, nechával jí na

to lhůty dlouhé i několik let. To se stalo osudným i ve Fukušimě.

Kvalitu a benevolentní přístup bezpečnostních prověrek ilustruje fakt, že japonské úřady v únoru 2011, necelý měsíc před katastrofální nehodou, udělily firmě TEPCO povolení k dalšímu provozu prvního reaktoru elektrárny Fukušima Daiiči, ačkoliv překročil svoji projektovanou čtyřicetiletou životnost. Údajně důkladné posouzení, které prodloužení licence předcházelo, neshledalo žádnou slabinu a důvod, proč by další provoz měl vést k vážnějším rizikům. Další provoz reaktoru nebyl dokonce podmíněn ani žádnými většími úpravami ke zvýšení jeho bezpečnosti.

Jak firma TEPCO, tak agentura pro jadernou bezpečnost NISA měly už dávno před březnem 2011 informace a studie o tom, že pobřeží a lokalitu elektrárny může zasáhnout vlna o výšce přesahující 10 metrů – přesto odmítli podniknout cokoli k navýšení ochranné zdi o výši pouhých 5,5 metru.

První dokumenty o reálné hrozbě obrovské tsunami se objevily v roce 1990, kdy společný tým univerzitních vědců i odborníků z jaderných elektráren zkoumal stopy po nejsilnějším historicky známém zemětřesením v Japonsku, které nastalo roku 869. Vědci tehdy objevili důkazy, že dávná přílivová vlna měla výšku srovnatelnou s tou, která zasáhla Japonsko vloni.

V roce 1997 předložil tým seismologů firmě TEPCO dokumenty varující před rizikem mimořádně vysoké tsunami. Zástupce firmy ale odmítl brát informaci na zřetel: „Chápal jsem, co se nám seismologové snaží říct, ale kdybychom měli brát v úvahu každý nejhorší možný scénář, nikdy bychom žádnou elektrárnu nemohli postavit.“ Po velkém zemětřesení, které roku 2004 zasáhlo Sumatru, si TEPCO dokonce samo objednalo studii o seismických rizicích. Dokument došel k závěru, že pravděpodobnost výskytu vlny vyšší než šest metrů během životnosti elektrárny je zhruba 10 %.

Ve své výroční zprávě z roku 2008 píše Japonský úřad pro jadernou bezpečnost (JNES), že vlna tsunami může vážně poškodit reaktory používající kontejnment typu Mark I – to je ten, kterým je vybavená fukušimská elektrárna. Úřad už tehdy upozornil, že vysoká záplavová vlna může vyřadit z provozu všechny záložní zdroje elektřiny nezbytné pro kontrolu reaktorů. Výslovně dokonce píše, že by to mělo za následek ztrátu chlazení a úplné roztavení paliva.

A nedávno uvolněné dokumenty také ukazují, že TEPCO pouhé čtyři dny před 11. březnem oficiálně přiznalo jadernému dozoru, že ví o riziku zasažení elektrárny vlnou převyšující 10 metrů. Tato informace byla výsledkem interní studie TEPCO z roku 2008, kterou ale vedení firmy odmítlo s tím, že její závěry jsou „nerealistické“. Takový přístup je bohužel naprosto běžný i jinde ve světě. Ilustrují to výsledky mezinárodních inspekcí, které v Japonsku v předchozích letech prováděly expertní mise organizované Mezinárodní agenturou OSN pro atomovou energii (MAAE).

V červnu 2007 se uskutečnila exemplární mise MAAE, která prováděla hloubkovou inspekci regulačního režimu v Japonsku – podle agentury je mise tohoto typu jedním z nejpronikavějších nástrojů, které mezinárodní společenství v oblasti jaderné bezpečnosti vyvinulo. Závěrečná zpráva z této mise dochází k závěru, že „Japonsko zavedlo vyčerpávající právní a institucionální rámec pro kontrolu jaderné bezpečnosti“ a že „všechny důležité oblasti jaderné bezpečnosti podléhají pravidelnému a pečlivému dohledu ze strany provozovatele i státu“. Dokument dokonce vyzvedává jako ukázkovou praxi, ze které si mohou ostatní státy vzít příklad, že: „úřady podrobily důkladné kontrole všechny scénáře a situace těžkých havárií, načež byli provozovatelé donuceni přijmout všechna potřebná opatření k zamezení jejich vzniku a k jejich zvládnutí.“ (Sic!)

Teprve zpětně najednou leckdo vidí, jak nezdravě blízké byly vztahy mezi jaderným dozorem a průmyslem samotným, jak státní orgány jadernou energetiku namísto regulace aktivně podporovaly, a že rozhodující roli v celém systému hrála politika a byznys, nikoliv nezávislé a kritické zkoumání.

Člověk nemůže nemyslet na předsedkyni našeho Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB) Danu Drábovou, která je jedním z nejhlasitějších propagátorů a zastánců jaderné energetiky a ani se s tím netají. Věděli jste třeba to, že SÚJB bezpečnostní problémy konzultuje a nechává si posuzovat od Ústavu jaderného výzkumu v Řeži, který patří společnosti ČEZ? A že nedávne zátěžové testy Temelína a Dukovan vypracované firmou ČEZ a jejím Ústavem jaderného výzkumu Řež byly následně „nezávisle oponovány“ firmou Westinghouse (která stavěla Temelín a uchází se o dodávku dalších reaktorů) ve spolupráci s týmž Ústavem jaderného výzkumu Řež?

Těžko hledat jasnější příklad toho, kdy s posvěcením státních úřadů hlídaný kontroluje sám sebe. Všimneme si toho také teprve až tehdy, kdy budeme mít zamořenou jižní Moravu nebo jižní Čechy?

Jaké je ponaučení z fukušimské jaderné tragédie

Těžká havárie fukušimské elektrárny nebyla způsobena přírodní katastrofou, ale mnohonásobným systémovým selháním. Zemětřesení a tsunami byly pouze spouštěcím mechanismem nehody, která byla za daného stavu v podstatě nevyhnutelná. Kdyby se impulsem nestalo zemětřesení, mohla výpadek chlazení, následné přehřátí reaktorů a výbuch elektrárny způsobit řada dalších událostí.

Příkladem je podobný scénář nehody z roku 2006 ve švédské elektrárně Forsmark, kde výpadek proudu a chlazení reaktorů způsobil prvotně zkrat elektrického vedení, přičemž následně nenaskočily záložní naftové generátory. Tehdy se obsluze jen těsně a na poslední chvíli podařilo předejít tavení paliva.

Probíhající jaderná tragédie v Japonsku byla systémovým selháním nejen vyvolaná, ale následně i umocněná: právě tím, jak vláda tajila informace, jak byly havarijní a evakuační plány nedomyšlené a v potřebném rozsahu i prakticky neuskutečnitelné, a v neposlední řadě i tím, že statisícům lidí zasažených následky nehody není dodnes poskytnuta potřebná podpora a pomoc.

Přesně tytéž faktory hrály rozhodující roli také u předchozích těžkých jaderných nehod v USA a v Sovětském svazu. Tragédie v Černobylu a ve Fukušimě se tak v mnoha ohledech podobají: v množství uniklé radioaktivity, v počtu evakuovaných obyvatel, v dlouhodobém zamoření rozsáhlých území. Spojuje je právě i komplexní selhání státu, který nadřadil jiné zájmy (politické, resp. ekonomické) nad bezpečnost a ochranu obyvatel. Politici, úředníci i průmysl v obou případech systematickým utajováním a korupcí vytvořili pokřivené prostředí, které jim přinášelo zisky a ve kterém se nemuseli nikomu zodpovídat. Není pak divu, že na těžkou jadernou nehodu byli fatálně nepřipravení.

Ptáme-li se proto, jestli je nehoda podobná Fukušimě možná i u nás, nemůžeme se nechat odbýt tím, že tsunami a zemětřesení o síle devátého stupně Richterovy škály u nás nehrozí. Naopak se musíme podívat, zda naše instituce – kontrolující průmysl, dozorující jadernou bezpečnost, zajišťující havarijní připravenost, informující veřejnost – jsou v lepším stavu, než byly ty japonské. Obávám se, že při nezaujatém posouzení se nám naskytne spíše pochmurný obraz.

„Předpokladem úspěchu každé technologie je, aby realita dostala přednost před propagandou, protože příroda se ošálit nedá.“ To je citát Richarda Feynmana, nositele Nobelovy ceny a jednoho z nejlepších teoretických fyziků 20. století. Před více než dvaceti lety jsem nadšeně četl jeho lekce z fyziky a díky zájmu o astronomii jsem se tehdy dostal i k jeho analýze tragické exploze raketoplánu Challenger (ta se shodou okolností odehrála ve stejném roce jako havárie Černobylu). Uvedený citát je z Feynmanova menšinového stanoviska, které sepsal pro vyšetřovací komisi ustanovenou prezidentem USA a vedenou Williamem Rogersem.

Když jsem se letos k jeho [textu](#) vrátil, potvrdila se mi dávná vzpomínka: jde o pronikavou analýzu toho, jak společenské a ekonomické mechanismy vedou k podceňování a popírání rizik selhání složitých technologií. Jeho postřehy a závěry, které se týkají raketoplánů a vesmírných dopravních prostředků, můžeme prakticky doslova vztáhnout i na jaderné elektrárny.

Feynman přesvědčivě ukazuje, jak a proč se oficiální vyčíslení pravděpodobnosti selhání dané technologie diametrálně liší od rizik skutečných. Jak úřady podceňují náklady, složitost a časovou náročnost projektů, jak zamlčují jejich nedokonalost. Jak fakt, že po určitou dobu k žádnému katastrofálnímu selhání nedošlo, postupně vede k uvolnění předpisů, snížení opatrnosti a falešnému pocitu, že se nic vážného nemůže stát. Ve svých závěrech navrhuje, aby se pro danou službu – v jeho případě cesty do vesmíru, v našem případě jí je pokrytí spotřeby energie – zvážily alternativní technologie. Americké úřady tehdy na jeho slova nedbaly a NASA upustila od používání předražených a rizikových raketoplánů teprve poté, co o sedmáct let později v plamenech skončil druhý raketoplán Columbia.

Svět nyní sleduje druhou velkou katastrofu jaderné elektrárny. Nesmíme se nechat ukolébat falešnou představou, že u nás se něco takového stát nemůže. Máme zodpovědnost vůči sobě, našim dětem i celému lidstvu, abychom současnou krizi využili jako příležitost ke změně. Na rozdíl od roku 1986, kdy vybuchl

Hledají se kandidáti na Ropáka a Zelenou perlu

Děti Země Brno vyhlašují jubilejní 20. ročník ankety o anti ekologický čin Ropák roku a 17. ročník ankety o anti ekologický výrok Zelená perla roku. Kandidáty může do 26. března 2012 na jejich adresu či e-mail dz.brno@ecn.cz posílat kdokoli, pokud uvede jejich jména a důvod navržení, resp. citaci výroku. Formuláře pro vyplnění jsou i na <http://www.detizeme.cz/ropak>. U kandidáta na ropáka za rok 2011 je nutné uvést důvod, tzn. prosazování nějakého škodlivého záměru, vydání závazného rozhodnutí nebo hlavní podíl na realizaci nějaké „antiekologické“ stavby. Loni bylo na ropáka nominováno 23 osob. U kandidáta na perlu je nutné uvést jméno autora výroku a jeho text a zdroj. Loni bylo zasláno 54 výroků. Výsledky obou anket budou zveřejněny 27. dubna v 11 hodin na tiskové konferenci v Brně. Anketa Ropák je nejstarší novodobou anketou o nějakou významnou a mediálně známou anticenu!

„Ještě nelze jasně říci, kdo je horkým kandidátem k získání ropáka a zelené perly, protože nominace teprve shromažďujeme, nicméně zatím je nejčastěji navrhován ředitel Správy CHKO a Národního parku Šumava Jan Stráský, který nařídil kácení stromů s kůrovcem u Ptačího potoka loni v létě v parku bez povolených výjimek ze zákona o ochraně přírody a krajiny, což ombudsman ve svém aktuálně týden starém stanovisku označil za fatální porušení zákonů, přičemž zásah policie proti účastníkům blokády prohlásil loni v říjnu plzeňský krajský soud za antidemokratický,“ říká Miroslav Patrik z Děti Země Brno. Na Zelenou perlu 2011 kandiduje Jan Stráský například s těmito dvěma výroky: 1) „Zákon je dodržován tím, že bude neustále porušován, ale jeho porušování bude kryto jím umožněnými výjimkami.“ 2) „Kvůli trapnému rámci legislativních možností nemůžeme postupovat čistě racionálně.“

Titul Ropák 2010 získal ministr životního prostředí Pavel Drobil za plán oslabit pravomoce Ministerstva životního prostředí, za podporu vyloučení veřejnosti ze stavebních řízení, za pasivitu schválit novou vyhlášku o kácení mimolesních dřevin podél silnic, za plán přesunout peníze z OP životní prostředí na ekodukty a protihluková opatření podél silnic, za úvahy porušit princip bezzásahovosti v I. zónách NP Šumava, za podporu stavby nových spaloven v ČR, za snahu snížit přísnost České inspekce životního prostředí při udělování pokut, za návrh zařadit výrobu elektrické energie z jaderných elektráren mezi obnovitelné zdroje. Vítězem ankety Zelená perla 2010 se stal ministr životního prostředí Pavel Drobil, který dne 12. 9. 2010 v článku pro iHNED.cz mj. prohlásil: „Unie by měla přehodnotit svůj vztah k jádru. Bez toho, že jadernou energii prohlásíme za čistý, obnovitelný zdroj, nemáme šanci splnit dvacetiprocentní cíl podílu těchto zdrojů na výrobě elektrické energie, který si Evropa vytýčila.“

Miroslav Patrik (tisková zpráva Děti Země)

Česká společnost entomologická nesouhlasí s lanovkou na Hraničnick

Situaci v Národním parku Šumava se již podruhé komentuje Česká společnost entomologická (ČSE), sdružení odborníků věnujících se studiu hmyzu a příbuzných skupin bezobratlých živočichů. Vyjádření zaslali ministři životního prostředí vědecký tajemník ČSE Jan Farkač a člen jejího výboru Aleš Bezděk, kteří jsou pověřeni vyjadřovat se za ČSE k dění na Šumavě. Zástupci společnosti nesouhlasí s vynětím trasy pro lanovku a sjezdovku z Klápy na Hraničnick a vytýkají ministru Chalupovi podporu a obhajobu developerských zájmů.

Entomologové kladou dále ministru několik důležitých otázek, které citujeme v plném znění: „Co je podle Vás „evakuační“ sjezdovka? Bude lanovka v provozu pouze ráno (pro jízdu na rakouskou stranu) a v pozdním odpolední (pro návrat)? Nebo se počítá s celodenním provozem a normální sjezdovkou? Tedy také s umělým zasněžováním (většina českých skiareálů), večerním osvětlením (většina skiareálů) a produkcí hudby (většina skiareálů) ze stožáru lanovky? Myslíte si, že pro návrat z rakouské strany budou lyžaři používat tuto lanovku a nebudou si činit nároky na regulérní sjezdovku? Že nebudou nekontrolovatelně jezdit Vaší „evakuační sjezdovkou“ nebo nadivoko volně okolním lesem (dnešní trend snowboardistů)?“ Na takto jasně položené otázky už tradiční chalupovské mlžení stačit nebude.

„Při prvním zranění jistě budete obhajovat pravidelnou úpravu rolbou, rychlý přístup pro záchranáře a možná dr. Stráského ještě napadne průsek rozšířit, aby nikoho nemohl zranit náhodně padající strom. Při pročetí pravidel FIS pro bezpečné lyžování je zároveň jasné, že developerské nápady nejsou u konce.“

Připomínáme, že většina skiareálů v blízkém Rakousku či vzdálenější Itálii má většinu sjezdových tratí nad horní hranicí lesa (alpínská zóna), tedy bez přímého vlivu na management lesních porostů a také s jistotou přírodního sněhu po celou zimní sezónu.“

Entomologové dále ministroví napsali, že zcela přehlíží názor prof. Stanislava Vacka, který mimochodem pro prozatímního ředitele Stráského sestavoval novou Radu parku. Právě on totiž na jednom z šumavských kulatých stolů přednesl výhrady k umístění lanovky a sjezdovky a varoval před jejich výstavbou. Podle něj znamená ohrožení okolních lesních porostů větrnými a jinými kalamitami, protože vytvoří nové porostní stěny. „Připomínáme, že s výhradami vystoupil Váš lesnický expert prof. Vacek, nikoliv zástupce občanských iniciativ nebo stínové vědecké rady! S názorem přímého ohrožení porostů výstavbou lanovky a evakuační sjezdovky ČSE jednoznačně souhlasí. Zároveň upozorňujeme, že ve zmíněném území se vyskytují druhy organismů, které jsou známy v České republice jen z této lokality,“ uvádějí dále Jan Farkač a Aleš Bezděk.

V závěru vyjádření jeho autoři konstatují, že již dnes dochází k fatálním chybám, které „vedou k likvidaci smyslu vyhlášení Národního parku a jejichž realizace povede především k neomluvitelnému a nevratnému poškození cenných ekosystémů a ohrožení mnoha živočišných (a to i zvláště chráněných) druhů,“ trvají také „na zachování celistvosti území národního parku, na upřednostňování zájmů ochrany přírody nad zájmy jednotlivců a dodržování moderních principů ochrany přírody před developerskými, mnohdy těžko obhajitelnými nápady.“

„Žádáme Vás, abyste neprodleně učinil kroky, které zabrání omezování ochrany přírody v Národním parku Šumava, tedy abyste zabránil jako ministr životního prostředí poškození jedné z jeho nejcennějších lokalit budováním lanovky a evakuační sjezdovky. Žádáme Vás o písemné vyjádření k této výjimečné situaci stran ochrany přírody ve střední Evropě, a to i na v textu jasně koncipované otázky, abychom mohli informovat všechny členy ČSE, včetně zahraničních,“ uzavírají své vyjádření představitelé entomologické společnosti.

Odborné společnosti obvykle ostrými prohlášeními neplýtvají. V případě Šumavy se však kromě entomologů ozvala i Česká společnost ornitologická, Česká botanická společnost a Česká společnost pro ekologii, nadto ještě tři fakulty českých univerzit (PřF UK, PřF JU, FŽP ČZU), tři ústavy Akademie věd ČR a její komise pro životní prostředí a také vědecké konsorcium Centrum pro výzkum biodiverzity. Ačkoli se o to prozatímní ředitel (s mohutnou dělostřeleckou podporou z Hradu, ministerstva životního prostředí i kraje) snaží, jen velmi obtížně přesvědčí veřejnost, že se v tomto případě jedná o hrstku neinformovaných aktivistů. Obzvláště při množství odborných znalostí, kterými nás pánové Stráský, Zimola, Chalupa a spol. doslova zasypávají.

Jiří Řehounek (citace z vyjádření ČSE)

O agresivních tetřevích a všemocných vážkách

Poslední dobrou začínám být alergický na palcové titulky našich bulvarizujících se médií typu „Vážka pozastavila projekt spalovny“ nebo „Tetřev brání výstavbě lanovky“. Pominu-li zjevný fakt, že vážka ani tetřev si nepůjdou stoupnout před buldozer s transparentem, jsou tyto živočišné druhy obvykle jen viditelným vrcholkem biodiverzitého ledovce, jehož podstatná část zůstává často skryta i odborníkům. Když se potom začnete do článku hlouběji, téměř vždy záhy objevíte citáty regionálních politických šibrů, které se podobají jako vejce vejci. Zlí „ekologové“ v nich zdržují výstavbu veřejně prospěšné stavby, která přinese blahobyt celému kraji (nebo alespoň krajské radě). Následuje něco invektiv, případně obvinění, že dotyční zemští škůdci mají raději vážky/tetřevy více než lidi, a začasťe i absurdní obvinění, že tam chráněné tvory schválně vysadili.

Ono je to ale samozřejmě celé jinak. Zlí „ekologové“ nejčastěji pouze žádají dodržení zákonů a dalších norem, které schválili naši volení zástupci. Dnes už se je totiž celá řada pomazaných hlav nesnaží změnit nebo obejít, ale prostě je ignoruje a doufá, že si toho nikdo nevšimne. A když si toho někdo, ó hrůzo, někdo

převíjen všimne, spustí se povyk o zmařených investicích a propadlých miliardách z evropských fondů. Nikdy ani slovo o místním šlendriánu v dokumentech, neschopnosti při přípravě projektů, ignorování české i evropské legislativy, předražování veřejných zakázek, korupci a klientelismu. Žádná neziskovka navíc nemá možnosti jakoukoli stavbu zastavit ani dlouhodobě zdržovat, pokud je státní moc schopna vydat rozhodnutí v souladu se zákonem a dodrží správní lhůty.

K politickému dojmoslaví o ekoteroristech mohu jen podotknout, že prozatím neexistuje sociologický průzkum, který by zkoumal, zda mají ochránci přírody raději zvířátka než lidi. V obou zmiňovaných případech ale přece nejde o výběr mezi člověkem na jedné straně a vážkou či tetřevem na straně druhé. Logika proto velí odpovědět šibrovi: Mám raději vážky než spalovny a taky mám raději tetřevy než lanovky. Do vážky ani tetřeva se sice moc návratně investovat nedá, ale nevyrobíte je ani za miliardu z evropských dotací.

Proč to vlastně nepřevrátit naruby? Napišme si vlastní titulky, které budou lépe odpovídat realitě. Navrhuji příkladmo „Nová spalovna udělala z vážek bezdomovce“, „Lanovka vyhnala tetřevy z širého okolí“, „Skládka pozastavila rozmnožování obojživelníků v zasypaných tůních“, „Skladovací komplex připravil střevlíky o živobytí“ nebo „Dálnice zmasakrovala ježky“. Po mém soudu právě takové titulky skutečnost popisují přesněji. A kdyby ilustrační fotografii rozesmátých lyžařů ve svítivých kombinézách nahradil snímek tetřevích kuřátek, snad by se na atraktivitě novin a jejich prodejnosti mnoho nezměnilo. Třeba by se i leckdo zamyslel, jestli bychom těm kuřátkům nemohli nechat poslední malý kousek naší poměrně velké země bez lyžařského areálu.

A teď už jen krátká poznámka na konec: Co myslíte, mají šibři raději lidi, nebo peníze?

Jiří Řehounek

Autor prohlašuje, že podobnost hypotetických titulků a projektů z tohoto článku s reálnými jevy okolo nás je čistě náhodná.

Mapování historického výskytu tetřeva

Foto: Jana Heyralová

Zapojte se do nového projektu občanské vědy – pomozte zmapovat historický výskyt tetřeva hlušce na území našeho státu! Naším cílem je s pomocí myslivců, místních pamětníků, místních kronik, školních sbírek a veškerých dalších dostupných zdrojů zmapovat rozšíření tetřevů tak hluboko do minulosti, jak jen to bude možné. Nesmírně důležitý je každý údaj, byť by byl i dost neurčitý.

Vzorový záznam může vypadat zhruba takto: Preparát v hostinci v Horní Dolní – dle sdělení hostinského střelen v 50. letech 20. století někde v okolí Jihlavy. Každopádně ale platí, čím konkrétnější údaje, tím lépe! Jak se můžete zapojit?

- popište vlastní vzpomínky na setkání s tetřevem
- запиšte rodinné historky (třeba jak pradědeček lovil tetřevy)
- najděte pamětníka ve svém okolí a vyzpovídejte jej
- sepište seznam trofejí v místním hostinci, škole, lovecké chatě, muzeu nebo doma
- zapátrejte ve starších novinách, kronikách, mysliveckých záznamech, knihách

Vždy zaznamenejte alespoň přibližně dobu pozorování a místo či oblast, které se pozorování týká. Nezapomeňte uvést, z jakého zdroje váš záznam pochází. Můžete přiložit i historické fotografie a fotografie preparátů či trofejí. Pokud budete mít chuť, napište a pošlete nám krátký text, popisující vaše zážitky, přání, a proč je pro vás tetřev důležitý. Nejzajímavější z nich zveřejníme!

Připadá vám to bláznivé? Z babských povídek se přece nedá dělat věda? Ne tak docela. Příkladem může být historický atlas hnízdního rozšíření ptáků, který vyšel nedávno ve Švýcarsku. Jeho sestavení bylo založeno přesně na takových záznamech, jaké se snažíme shromáždit pro tetřeva. Co se ve Švýcarsku povedlo pro řadu druhů, by se u nás mohlo podařit alespoň pro jeden! Jak předat, co jste zjistili?

- Popište vše do dopisu nebo e-mailu – adresa ČSO, Na Bělidle 34, 150 00 Praha-Smíchov, tetrev@birdlife.cz.
- Stáhněte si a vyplňte dotazník ([PDF](#) nebo [DOC](#)), poté jej odešlete poštou nebo e-mailem.
- Vyplňte webový formulář, který brzy zprovozníme na webu ČSO.

Došlá hlášení budeme postupně zpracovávat a již v létě zveřejníme první výsledky. Nejpozději v závěru letošního roku bude k dispozici sada map dokumentujících změny v rozšíření. Skutečně odborné zpracování si ale vyžádá delší dobu, bude záviset i na množství došlých údajů. Každopádně ale výsledky zveřejníme na webu ČSO a zašleme je i všem, kteří poskytnou jakýkoli údaj.

Zdeněk Vermouzek, Petra Málková, Martin Mikoláš a Jaroslav Červený

Mapování roháčů a roháčků v jižních Čechách

Jak už jsme v Ďáblíku několikrát psali, jižní Čechy jsou ještě poměrně bohatou oblastí na brouky starých stromů a mrtvého dřeva. Mezi nejznámější z nich patří určité roháč obecný, který dosud žije na několika místech Jihočeského kraje. Do stejné čeledi jako on však u nás patří ještě několik menších brouků souhrnně označovaných jako roháčci (např. roháček kozlík z vedlejší fotografie). Kolega Zdeněk Kletečka z Jihočeského muzea v současné době sbírá všechny údaje o výskytu roháčovitých brouků v jižních Čechách. Vítány jsou jakkoli staré údaje z osobního pozorování, fotografií, soukromých i školních sbírek apod. U každého nálezu uvádějte alespoň druh brouka, nejbližší obec a datum (nebo alespoň měsíc) pozorování (u sbírek všechny údaje z lokálního štítku pod broukem). Vítány jsou také jakékoli přesnější údaje o místě nálezu. Nejste-li si jisti určením brouka do druhu, můžete poslat fotografii. Svoje pozorování posílejte na e-mail Z.Kletecka@seznam.cz.

Jiří Řehounek

Přírodovědné vycházky pokračují v Budějovicích i letos!

Pokud jste si oblíbili cyklus přírodovědných vycházek, které Calla pro veřejnost pořádá již od roku 2008, můžete se těšit na jeho letošní pokračování. Chystáme se ve spolupráci s řadou lektorů navázat na úspěšné vycházky z minulých ročníků, ale v plánu jsou i úplně nová témata, na která dosud nedošlo.

Letošní vycházky začnou až v dubnu, zato si můžete v diářích zaškrtnout v tomto měsíci hned dvě soboty. Nejprve nás čeká 14. dubna vycházka „Za stromy a historií do centra II“, která začíná u budovy budějovického soudu (tedy přesně tam, kde vloni skončila její předchůdkyně). O stromech a dalších rostlinách a tentokrát také o historických zajímavostech města budou cestou vyprávět botanik Milan Štech a historik Tomáš Malina. A na 28. dubna jsme naplánovali „Kroužkování ptáků v Hrdějovicích“ s ornitologem Petrem Veselým.

Sledujte pozvánky v Ďáblíku a web Cally, kde se včas dozvíte podrobnosti. Na viděnou na některé s přírodovědných vycházek se těší

Jiří Řehounek

Hodina Země 2012

Česká republika se i letos v rámci kampaně Hodina Země ponoří do tmy. Poslední březnový večer se chystá zhasnout více než čtyřicet měst a obcí. Veřejné osvětlení nebo nasvícení budov a památek vypnou například ve Valašském Meziříčí, Praze Vinoři, Luhačovicích nebo Opavě. K celosvětovému happeningu se připojí i památky jako Hrad Karlštejn, Svojanov, Tančící dům nebo Žižkovský vysílač. Symbolicky podpořit kampaň a zamyslet se nad svými závazky k životnímu prostředí se chystají i jednotlivci – v kavárně, restauraci nebo doma večerem při svíčkách.

Hodina Země je největší celosvětovou akcí na ochranu klimatu. Ta letošní proběhne 31. března od 20.30. Happening probíhá symbolickým hodinovým zhasnutím světel, ať již veřejného osvětlení, nasvícení památky, štítu firmy, nebo vlastního obyvátka. Tento jednoduchý, ale přitom viditelný čin je signálem pro veřejné činitele, že je třeba věnovat více pozornosti ochraně životního prostředí, zejména ochraně klimatu. Akce zároveň slouží jako možnost prezentace nebo stanovení si závazků a cílů v oblasti životního prostředí. Logo se znaménkem plus a slogan české kampaně „Hodinou to jen začíná“ jsou toho důkazem.

„Povzbuzujte podniky, se kterými spolupracujete, města a obce, kde bydlíte, a své známé k účasti na této akci. Vyzvěte je, ať zhasnou svoje světla a o akci dále informují. Je potřeba dávat veřejně najevo, že změna klimatu je problém, který vnímáme a chceme řešit.“ Apeluje ředitelka Ekologického institutu Veronica Yvonna Gaillyová. „Města, firmy i lidé mají mnoho možností jak se zapojit do ochrany klimatu vlastní činností a Hodina Země je prvním důležitým krokem na této cestě. Zateplování domů, podpora hromadné dopravy či třeba jídlo z blízka jsou účinnými metodami jak pokračovat,“ dodala.

První ročník Hodiny Země se datuje k 31. březnu 2007, kdy svá světla zhaslo více než 2,2 miliónu domácností a firem v australském Sydney. V rámci Hodiny Země pak každoročně zhasínají svá světla světově známé dominanty jako je Eiffelova věž v Paříži, most Golden Gate Bridge nebo londýnský Piccadilly Circus.

V loňském roce se k české kampani přidalo 134 měst a obcí, 60 firem a tisíce jednotlivců. To je asi čtyřnásobek oproti roku 2010. K letošní Hodině Země se doposud připojilo 40 českých měst a obcí, desítky firem a více než 500 účastníků na síti Facebook.

Celosvětově akci pořádá WWF, největší mezinárodní organizace pro ochranu přírody. Koordinaci v České republice zajišťuje Ekologický institut Veronica – základní organizace Českého svazu ochránců přírody.

Další informace, včetně fotografií a shrnutí dění v uplynulých letech získáte na české stránce Hodiny Země - www.veronica.cz/hodinazeme nebo na mezinárodní stránce - www.earthhour.org.

Jan Labohý, Veronica

PRÁVĚ VYŠLO

Pěstujeme si vlastní semínka

Proč si pěstovat nějaká semínka doma na zahradě, když obchody jsou plné krásných barevných sáčků s osivem a nabídka nespočetných lákavých odrůd se na nás valí z katalogů, časopisů i Internetu? Odpověď na tuto otázku přináší brožura Pěstujeme si vlastní semínka od Petra Dostálka a kolektivu. Jejím cílem je ukázat nejen proč ale zejména jak na to. Tedy abychom si doma na zahradě dokázali vypěstovat nejen něco dobrého a zdravého k snědku do našich úst a žaludků, ale abychom se pokusili získat i zdravé a vitální osivo od některých běžně známých druhů rostlin pro setí v dalším roce.

Komplexní příručka je určena pěstitelům, kteří chtějí získávat vlastní osivo zahradních rostlin, především zeleniny, v malém domě. Zmíněny jsou jak obecné základy semenaření (zásady pěstování bez chemie, vhodnost toho

kterého druhu a odrůdy pro semenaření, výběr rostlin, způsoby přezimování semenec dvouletých plodin, sběr, výmlat a čištění semen apod.), tak semenaření všech hlavních druhů zeleniny (kořenová, plodová, listová, cibuloviny, košťáloviny) dále bylinek, obilovin apod. Doplněny jsou praktické příklady a zkušenosti několika domácích semenářů, kteří si pěstují vlastní osiva a to mnohdy již po řadu let.

P. Dostálek a kolektiv.: Pěstujeme si vlastní semínka. Druhé, upravené a doplněné vydání. Formát A5, 128 stran, recyklovaný papír, lepená vazba, 50 černobílých obrázků (fotografií + perokreseb), 30 barevných fotografií v příloze, 7 tabulek, slovensko-česko-latinský slovníček názvů rostlin. Cena 145 Kč + poštovné 18 Kč. Info na: gengel.webzdarma.cz

Setkání Cally

V pátek 10. února proběhlo setkání členů Cally, přátel a kamarádů ku příležitosti ukončení dvacetileté činnosti sdružení a zároveň jsme společně nakročili do nové dvacítky. Shlédli jsme video, mnozí s úsměvem na tváři, které bylo natočeno o Calle k jejímu desátému výročí. Lehká nostalgie zavládla i při prohlížení historických fotek zachycujících první krůčky na Stropnici, pořádané besedy, přednášky, setkání a výstavy. Mezi přítomnými byli i Dalibor Stráský a Tomáš Malina, jenž stáli u zrození Cally a aktivně se podíleli na jejím rozvoji dlouhá léta. Počátky Cally přiblížil Dalibor, jak to vše pokračovalo a pokračuje pověděl Eda Sequens. Čtenáři Ďáblíka mohou aktivity Cally sledovat pravidelně v tomto

měsíčníku. Romana Panská si vzala slovo k přípitku. Přátelské povídání jsme si osladili skvělými dorty z alchymistické kuchyně Pavlíny a Stanislavy Šimových. Protiklad k "praotcům zakladatelům" pak byla přítomnost nejmladších příznivců (Jáchyma Řehounka, Radanky Panská a Elišky Homolkové), kteří sledují činnost Cally po boku svých rodičů, s nimi se účastní některých akcí a začínají být dobrými pomocníky. Přejme si, aby jim chuť dát ruku k dílu vydržela a Calla v nich tak měla oporu v další dvacítkě.

Romana Panská

Pozvánky na akce

Calla a Rosa

Vás srdečně zvou na besedu z cyklu Zelených čtvrtků

Zmizí nám z Česka aleje?

s Janou Vitnerovou ze sdružení Arnika

Jak rychle nám mizí aleje z naší krajiny a proč se tak děje? O potřebě ochrany, o možnostech regulovat kácení i způsobech, jak vysazovat nové. Pozitivní zkušenosti z Českomoravské Vysočiny.

**Ve čtvrtek 15. 3. 2012 od 18:00 hodin
v galerii Měsíc ve dne, Nová ul. 3, České Budějovice.**

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice
tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

Rosa – společnost pro ekologické informace a aktivity, Senovážné nám. 9,
České Budějovice, tel.: 387 432 030, rosa@rosacb.cz, <http://www.rosacb.cz>

Příště: 19. 4. - Proč mizejí ptáci lesů, luk a polí? se Zdeňkem Vermouzkem

***

**Zelené srdce Evropy ve spolupráci se
Zemědělskou fakultou JU v Č. Budějovicích**

Vás srdečně zvou na cyklus přednášek – besed o ŠUMAVĚ

Krásy Šumavy (13. března 2012) – prezentace Městského muzea ve Volyni, desítky unikátních diapositivů staré Šumavy a Pošumaví. Autentická přednáška S. Laciny bývalého předsedy KČT ve Volyni z roku 1925, nově namluvená V. Udatným.

Využití přírodních zdrojů (27. března 2012) – Prof. Vlasta Kroupová se zaměří na možnosti využití místních surovin na Šumavě a v Pošumaví pro obživu v minulosti i v dnešní době.

Aula Bobík, areál ZF JU, Studentská 13, vedle koleje K4,
vstupné 50,- Kč, studenti 30,- Kč

vždy v úterý od 17 do 19 hod.

Kontakt: Radek Thér -777635389 387

***

**Občanské sdružení Zelené srdce
srdečně zve všechny zájemce o přírodu na akce v Kraji Vysočina:**

Soví noc v Horní Krupé (přednáška o sovách a soví houkání v terénu)

23. 3. 2012, 17:00, Ekocentrum Horní Krupá u Havlíčkova Brodu

Soví výstava (figurky sov z nejrůznějších materiálů i koutů světa)

22. – 23. 3. 2012, Městská knihovna Humpolec

Rytíři nebes (fotopříběhy ze života dravců)

1. 4. – 31. 7. 2012, ZOO Jihlava

Bližší informace: občanské sdružení Zelené srdce, 737768102, zelenesrdce@atlas.cz

***

Sdružení Calla Vás srdečně zve na přírodovědnou vycházku

„Za stromy a historií do centra II“

S botanikem Milanem Štechem (PřF JU & ČBS) a historikem Tomášem Malinou (Calla)

Pokračování úspěšné vycházky spojené s určováním dřevin podle znaků viditelných na začátku jara.
Součástí vycházky bude i povídání o historických zajímavostech Budějovic.

Vycházka s odborným výkladem je vhodná i pro děti a potrvá zhruba dvě až tři hodiny. Trasa bude sjízdná pro dětské kočárky.

V sobotu 14. 4. 2012 v 9:30 hodin

Sraz na zastávce MHD U Soudu ve směru od centra (spoje č. 2, 5, 10, 13, 16, 19)

Více informací: Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice
tel.: 605 066 898, RehounekJ@seznam.cz, <http://www.calla.cz>

***

Líbil se Vám Ďáblík? Pomozte nám s jeho šířením!

Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme!

Ekologická poradna sdružení Calla

Mimo běžná témata ekologické poradny u nás můžete hledat pomoc v oblastech, na které se specializujeme:

Ochrana přírody a krajiny - odborná pomoc v oblasti biologie a ochrany přírody, chráněná území a péče o ně, územní a druhová ochrana přírody (se zaměřením na entomologii a botaniku), ekopedagogické využití chráněných území. *Za tuto oblast poradenství je zodpovědný Jiří Řehounek, volejte ho na telefon 384 971 934 nebo pište na e-mail: rehounekj@seznam.cz.*

Obnova těžbou narušených území - přirozená obnova těžbou narušených území (především ve šterkopískovnách), poradenství při tvorbě rekultivačních plánů využívajících přirozenou obnovu, využití těžbou narušených území v druhové ochraně a ekologické výchově a ekologie obnovy (restoration ecology). *V této oblasti Vám poradí Jiří Řehounek, kterého najdete na telefonu: 384 971 934, ale spíše na e-mailu: rehounekj@seznam.cz.*

Trvale udržitelná energetika - poradenství občanům, obcím i občanským sdružením v oboru obnovitelných zdrojů energie, jejich možnostech, dostupnosti, podporách pro realizaci, legislativě apod. Právní a všestranná informační pomoc obcím, u nichž by mohlo být vybudováno konečné úložiště vysoce radioaktivních odpadů, archiv informací k jaderné energetice. *Pro odpovědi z oblasti energetiky se obraťte na Edvarda Sequense na telefon: 384 971 932, e-mail: edvard.sequens@calla.cz.*

Poradenské hodiny pro veřejnost v kanceláři sdružení - Fráni Šrámka 35, České Budějovice:

Pondělí: 10:00 - 14:00 (především energetika)

Čtvrtek: 12:30 - 16:30 (především ochrana přírody a krajiny a ekologická obnova po těžbě)

Osobní návštěva mimo poradenské hodiny je možná po předchozí domluvě. Využijte poradenství pomocí e-mailu: calla@calla.cz. Písemné spojení: Calla, Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice.

Zpravodaj Ďáblík pro své členy a přátele vydává:

Calla - Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 311 381

Fax: 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz

Internet: <http://www.calla.cz>

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Uzávěrka dalšího čísla je do konce března 2012. Články posílejte na edvard.sequens@calla.cz. Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Všechna starší čísla občasniku Ďáblík najdete na webových stránkách sdružení Calla.

►► Nechcete-li dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás okamžitě vyřadíme z adresáře. ☒

☒ Chcete-li se přihlásit k jeho pravidelnému odběru, pište na calla@calla.cz. ◀◀